

Latin C

Cicero & Martial – skolegang og uddannelse

Dette forløb er tænkt som det andet (eller tredje) forløb med originaltekst efter den indledende begynderfase med tilrettelagt tekst fx i forlængelse af forløbet med Catul og Ovid. Forløbet omfatter ca. 10 lektioner á 60 minutter og eleverne arbejder med statarisk læsning af tekstuddrag fra Martials epigrammer og Ciceros "Brutus" og et enkelt brev (Ad Atticum 15,16) samt læsning af tekst i oversættelse. For at give eleverne en bredere indsigt i emnet læses der også sekundærlitteratur om de to forfattere. Forløbet dækker således læreplanens krav om læsning af både kernestof og supplerende stof. Dertil kommer, at forløbets tema medvirker til at opfylde læreplanens krav om, at faget – ligesom de øvrige fag - skal kunne tematisere karrierelæring.

Indholdsfortegnelse

Cicero & Martial – skolegang og uddannelse	2
Andet eller tredje forløb efter begynderfasen	2
Eksamensspørgsmål 5 – Martial & Quintilian.....	5

Cicero & Martial – skolegang og uddannelse

Andet eller tredje forløb efter begynderfasen

Dette forløb er tænkt som det andet eller tredje forløb med originaltekst efter den indledende begynderfase fx i forlængelse af forløbet med Catul og Ovid. Hvis det er tilfældet, så har eleverne på nuværende tidspunkt mødt alle de mest almindelige grammatiske fænomener både med hensyn til morfologi og syntaks. De valgte tekster af Martial og Cicero (og et uddrag af Quintilian i oversættelse) beskriver både den almindelige skolegang i grundskolen (*ludus*), ungdomsuddannelsen hos en *rhetor* og endelig den mere specialiserede dannelsesrejse. Disse tekster giver således eleverne indsigt i, hvordan en ung romersk mand ideelt set skulle uddanne sig og siden gøre politisk karriere (*cursus honorum*). Med udgangspunkt i disse tekster er det også hensigten at diskutere, hvordan vi opfatter skolegang og uddannelse i dag: uddanner vi os for vores egen skyld eller gør vi det for samfundets skyld?

Omfang af originaltekst:

Martial: Epigrammerne IX, 68 & X, 62 i alt ca. 1 side. Digtene findes delvist glosseret i Erik Jensen og Sv. A. Outzen, *Martial – Epigrammer*, Sommer & Sørensen 1988.

Cicero: Uddrag af *Brutus* 313-315 & *Ad Atticum* 15,16 i alt ca. 1,5 side. Begge tekster findes fyldigt glosseret i Arne Mørch og Ole Wagner, *Cicero – en antologi*, Mørch & Wagner 1985.

Omfang af øvrig tekst:

Paralleloversættelser i forbindelse med arbejdet med originaltekst: De to epigrammer af Martial er oversat i Erik Jensen og Sv. A. Outzen, *Martial – Epigrammer*, Sommer & Sørensen 1988. Ciceros *Brutus* er oversat af Mogens Leisner-Jensen i *M. Tullius Cicero – Retoriske skrifter II Brutus*, Odense Universitetsforlag 1979. Cicerobrevet findes oversat i O. Foss, H. Frisch & C. Høeg, *En Cicero Antologi*, Gyldendal 1945.

Øvrig tekst i oversættelse: Quintilian, *Talerens uddannelse* 1. bog, 1-5 (Indledning) & kap. 1.2 oversat af Søren Hindsholm, 2017. Der er i alt ca. 7 sider. Oversættelsen er tilgængelig her: <http://www.quintilian.dk/>

Sekundærlitteratur: Eleverne skal naturligvis vide lidt om Martial, Quintilian og Cicero. Eleverne kan fx læse om Martial i indledningen hos Erik Jensen og Sv. A. Outzen, *Martial – Epigrammer*, Sommer & Sørensen 1988. De kan læse om Quintilian på fx den engelske Wikipedia side. Om Cicero kan de læse hos Arne Mørch og Ole Wagner, *Cicero – en antologi*, Mørch & Wagner 1985.

Eleverne skal også vide lidt om *cursus honorum*, da uddannelsen af en fri romersk mand af god familie typisk sigtede på at gøre politisk karriere.

Forløbsoversigt:

Oversigten omfatter alle 10 lektioner i oversigtsform og nogle moduler beskrives detaljeret.

Lektion 1 – introduktion til emnet, til *cursus honorum* og til Martial

Eleverne har ikke haft nogen lektie for og modulet indledes med dette emnes overordnede spørgsmål: hvorfor uddanner vi os? Eleverne får nogle minutter til at diskutere spørgsmålet med deres sidemakker, herefter gennemføres en klassediskussion med udgangspunkt i elevernes betragtninger. Afhængig af elevernes svar, kan læreren skærpe spørgsmålet: er uddannelse et personligt projekt eller gør vi det for samfundets skyld? Efter den indledende diskussion introducerer læreren til *cursus honorum* og lidt om det politiske system i Rom. Lad eleverne overveje, om der findes en lignende fordefineret ”vej” i dag (fra student til Ph.D.?). Endelig skal eleverne introduceres til Martial og til epigrammet som genre.

Lektion 2 – statarisk læsning af Martial IX, 68

Først læses oversættelsen af digtet og følgende spørgsmål diskuteres med eleverne: hvis dette digt var vores eneste kilde til romersk skolegang, hvad ville vi så konkludere? Herefter beder man eleverne vurdere, om et sådant epigram er en god kilde til viden om romersk skolegang. Klassen deles nu i to dele og hver halvdel får ansvaret for at analysere og oversætte (*versio*) seks verslinjer. Hvis man har læst fx Catul, så bør eleverne være vænnet til, at ordstillingen kan være noget mærkværdig. Men hvis det er deres første møde med poesi, skal eleverne forberedes på den undertiden vanskeligere ordstilling. Færdiggørelsen af oversættelsen og analysen er lektie til næste modul.

Lektion 3 - statarisk læsning af Martial IX, 68 & af Martial X, 62

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse og helsætningsanalyse. Herefter beder man eleverne overveje, hvordan Martials ”teknik” er. Er digtet faktisk morsomt? Herefter læses digt X, 62 i oversættelse og bed eleverne overveje, hvilken pædagogik Martial foretrækker. Klassen deles nu i to dele og hver halvdel får ansvaret for at analysere og oversætte (*versio*) seks verslinjer.

Lektion 4 - statarisk læsning af Martial X, 62 & introduktion til Quintilian

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse og helsætningsanalyse. Bed herefter eleverne give deres bud på, hvad Martial mener med sidste verslinje. Herefter introducerer læreren til Quintilian og til retorikkens betydning.

Lektion 5 – læsning af Quintilian *Talerens uddannelse* 1. bog, 1-5 (Indledning) & kap. 1.2

Eleverne har hjemme læst de to Quintilianuddrag og så kan man bede eleverne svare på følgende spørgsmål:

- I indledningen antyder Quintilian, at højere niveauer i uddannelsessystemet ofte ikke interesserer sig for de lavere niveauer. Hvad er problemet ved det og kan noget lignende forekomme i dag?
- Hvordan argumenterer Quintilian for, at undervisning i en skole er bedre end hjemmeundervisning? I dag tilbyder en del uddannelser fjernundervisning. Hvad er fordelene og ulemperne ved det?
- Quintilian taler om ”moral”. Diskutér: Er det noget en skole kan/skal blande sig i?
- Hvad siger Quintilian om forældrenes rolle i forhold til opdragelse – og hvad skal forældre åbenbart sørge for at undgå? Er det en problematik I kan genkende i dag?
- Hvad siger Quintilian om ”klassestørrelse”? Hvor stor er den ideelle klasse ifølge jeres mening?

- Diskutér: Har Quintilian ret i, at konkurrence er positivt i et klasserum?
- Hvis Quintilians bog var den eneste kilde, vi havde til viden om romersk skolegang, hvad ville vi så konkludere? Hvorfor er det vigtigt, at vi også har fx Martial?

Lektion 6 – Introduktion til Cicero og statarisk læsning af *Brutus* 313

Eleverne har hjemme læst en introduktion om Cicero (fx den i *Cicero – En antologi*) og med udgangspunkt i lektionen gennemgås nu de væsentligste begivenheder i Ciceros liv og karriere. Her kan man lægge vægt på, at han var en *homo novus* og dermed en form for mønsterbryder. Herefter deles klassen i tre dele, som hver især får til opgave at oversætte og analysere en del af teksten. Men forinden gennemgås Mogens Leisner-Jensens oversættelse af stykke på klassen, så alle kender sammenhængen.

Lektion 7 - Statarisk læsning af *Brutus* 313 & 314

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse og helsætningsanalyse. Herefter deles klassen i tre dele, som hver især får til opgave at oversætte og analysere en del af teksten (314). Men forinden gennemgås Mogens Leisner-Jensens oversættelse af stykke på klassen, så alle kender sammenhængen.

Lektion 8 - Statarisk læsning af *Brutus* 314 & 315

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse og helsætningsanalyse. Herefter beder man eleverne svare på følgende spørgsmål: hvilket indtryk ønsker Cicero, at vi skal få af hans karakter? Så deles klassen i tre dele, som hver især får til opgave at oversætte og analysere en del af teksten (315).

Lektion 9 - Statarisk læsning af *Brutus* 315 og af *Ad Atticum* 15,16

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse og helsætningsanalyse. Herefter beder man eleverne svare på følgende spørgsmål: hvordan mon det føles at være søn af en mand som Cicero, der er så selvbevidst? Herefter introducerer læreren kort til Ciceros breve og klassen får til opgave at oversætte og analysere *Ad Atticum* 15,16 . Det er en kort tekst, så her deles klassen ikke op.

Lektion 10 - Statarisk læsning af *Ad Atticum* 15,16 & afrunding af emnet

Eleverne præsenterer deres arbejde fra sidste lektion og ved fælles hjælp skrives en færdig oversættelse og helsætningsanalyse. Herefter beder man eleverne svare på følgende spørgsmål:

- Hvad er far Cicero tydeligvis bekymret for?
- Hvilke forventninger har faderen til sønnen?
- Skal en søn eller datter også i dag leve op til forældrenes forventninger med hensyn til uddannelse?
- Diskutér det spørgsmål, vi indledte emnet med: er uddannelse et personligt projekt (selvrealisering), eller uddanner vi os for at tilfredsstille andres forventninger?

Eksamensspørgsmål 5 – Martial & Quintilian

Kære eksaminand,

Til selve eksaminationen må du kun medbringe de notater, du har taget under forberedelsen. Dine notater må ikke indeholde en oversættelse af hele eksamensteksten eller større sammenhængende dele af den.

Kendt tekst – Martials *Epigrammer* 10. bog, digt 62 linje 1-7

Ludi magister, parce simplici turbae:

sic te frequentes audiant capillati

et delicatae diligat chorus mensae,

nec calculator nec notarius velox

5 maiore quisquam circulo coronetur.

Albae Leone flammeo calent luces

tostamque fervens Iulius coquit messem.

Afstraffelse og misbrug af elever

Selvom det er en anerkendt praksis, og Chrysippus¹ ikke tager afstand fra det, kan jeg slet ikke gå ind for at man slår elever; for det første fordi det er ydmygende og noget der kun passer sig for slaver, og uden diskussion en ulovlig krænkelse (hvad der også er enighed om hvis det gælder en senere alder), for det andet fordi en elev hvis sind er så slaveagtigt at det ikke bringes på bedre tanker ved skældud, vil blive hårdfør over for tæsk ligesom de værste slavetyper; og til sidst fordi denne form for straf er helt overflødig hvis der altid er en voksen der sørger for at eleven laver sit skolearbejde.

10 Nu er det vel sådan at vi prøver at kompensere for *paedagogis* forsømmelighed ved ikke at tvinge eleverne til at gøre det rigtige, men ved at straffe dem for ikke at gøre det rigtige. Og forresten, når man nu har sat denne lille elev på plads med prygl, hvad skal man så stille op med den større elev som ikke lader sig skræmme af frygt på denne måde, og som skal lære et vanskeligere stof? Hertil kommer at smerten og frygten ofte får følger for børn der straffes meget, som det er ubehageligt at tale om, 15 og som senere bliver anledning til sky forlegenhed; denne skam ødelægger og undertrykker barnets sind og tvinger det til at undgå dagens lys og føle lede ved det.

Hvis man ikke har være omhyggelig nok med at udvælge opsynshavende og lærere med den rigtige karakter, rødmer jeg ved at tale om hvilke forbrydelser disse foragtelige mennesker kan begå når de misbruger deres “ret” til at slå, og hvilke 20 muligheder de stakkels børns frygt ofte giver også andre personer. Men nu vil jeg ikke bruge mere tid på det. Det er allerede mere end tydeligt nok hvad jeg har i tankerne. Derfor er der nu sagt nok om det: Intet menneske bør have for stor frihed over for børn på en alder der er forsvarsløs og nemt bliver offer for krænkelse.

25 Nu vil jeg fortsætte med at omtale de emner som den dreng der skal uddannes til taler, skal lære, og i hvilken alder han skal begynde på hvert af dem.

¹ Chrysippus (280–207 f.Kr.) var leder af den stoiske skole i Athen.



**UNDERVISNINGS
MINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

(overs. Søren Hindsholm 2017)

(2.031 enheder)